

ЗА ПРЕВОДА НА РУСКАТА ОБРАЗНА ФРАЗЕОЛОГИЯ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

ON THE TRANSLATION OF RUSSIAN FIGURATIVE PHRASEOLOGY INTO BULGARIAN

Елена Раденкова. *Русская образная фразеология сквозь призму перевода*. София: Парадигма, 2023, 250 с., ISBN 978-954-326-505-3

Елена Раденкова е дългогодишен преподавател в Катедрата по руски език към Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“. Тя е уважаван специалист не само в академичната общност, но и в общообразователната сфера на русистите в България като участник в различни университетски и международни проекти, като съставител и проверител на матури и олимпиади по руски език. Е. Раденкова поддържа траен интерес сред студентите към водените от нея дисциплини (практически руски език, превод на фразеология, превод на текстове от сферата на туризма и др.), които ще ги подготвят за бъдещата им реализация като преводачи в устния или писмения превод.

Монографията *Русская образная фразеология сквозь призму перевода* изследва руските фразеологични единици в контекста на художествения дискурс и през призмата на превода им на български език. Според авторката образността е главният инструмент, конструиращ фразеологичното значение. В процеса на фразеологизация хората, принадлежащи към една етническа общност, създават езикови форми, които не само са свързани с понятието за категоризация на предметите, качествата им, действията и т.н., но и предизвикват в съзнанието появата на устойчиви образно-асоциативни комплекси.

В Глава 1. (*Теоретическите основи изучения фразеологических единиц в целях перевода*) подробно са разгледани съществуващите подходи към определението за фразеологична единица, диференциалните признаци и начините за класификация на ФЕ, като по този начин се внася определена яснота въпреки многообразието от гледни точки сред различните изследователи.

В Глава 2. (*Особенности перевода фразеологизмов в художественном тексте*) са анализирани спецификите на превода на ФЕ в художествената литература. Като материал за изследване са избрани текстове на романи от криминалния жанр, тъй като в тях се използва общоизвестна и често употребявана фразеология, която може да се определи като фразеологичен минимум, добре познат на среднотатистическия читател. В тази глава са представени особеностите на превода на ФЕ и на междуезиковата еквивалентност на фразеологизмите. Приносна е класификацията на начините на превод на руските фразеологизми на български език в съвременните художествени текстове. Особено ценен е и последният раздел в тази глава, който предлага **типология на преводаческите грешки** при предаването на значението на образните ФЕ. Сред преводаческите грешки, открити от Е. Раденкова, се открояват: 1) буквално възприемане на ФЕ и преводът ѝ със

свободно словосъчетание; 2) буквализми с неестествено звучащи словосъчетания в преводния език; 3) грешен превод по лъжлива аналогия в семантиката на ключов лексикален елемент от ФЕ; 4) превод на ФЕ с идиом със същата или подобна форма, но с различно съдържание в ПЕ; 5) пълно отъждествяване на някои частични съответствия, но несъобразяване със стилистичния нюанс и контекст; 6) промяна в значението на описваната ситуация в превода заради недостатъчно знания за социокултурния фон на езика на оригинала; 7) преводачески грешки, предизвикани от недостатъчната езикова компетентност на преводача, включително слабо владеене на разговорната и субстандартната фразеология; 8) грешки в превода, свързани с несъобразяването на граматичните, лексикалните и/или синтактичните норми на ПЕ. Както е известно, един от проблемите в превода между близкородствени езици е преодоляването на илюзорната идентичност на езиковата картина на света. Затова авторката изказва надежда, че този анализ с подробни коментари на конкретните неточни или грешни примери ще бъде полезен не само в теоретичен план, но ще стигне и до преводачите практики.

Глава 3. (*Анализ способов перевода русских образных фразеологических единиц на болгарский язык в современных художественных текстах*) представлява практически анализ на начините на превод на руските образни ФЕ на български език в съвременната литература. Изходният езиков материал включва 126 руски фразеологични единици, използвани в 14 романа от последните две десетилетия, и техните преводни съответствия на български в 143 контекстови употреби. Изследвани са значенията на фразеологизмите в изходния текст, тяхната образност, стилистични характеристики и конотативни нюанси. Подчертава се спецификата на двата основни начина за превод на образните ФЕ – **фразеологичен** и **нефразеологичен**. При първия е регистрирана различна степен на близост между единицата, използвана в оригинала, и съответната единица в текста на превода. В зависимост от това са разграничени **пълни еквиваленти, частични съответствия и фразеологични аналози**. Сред пълните еквиваленти се открояват шест тематични групи (ФЕ с библейски произход; ФЕ от античната митология; устойчиви сравнения; ФЕ, възникнали вследствие на общата човешка мисъл; междуезикови еквиваленти, заимствани от трети език; междуезикови еквиваленти, възникнали от общ литературен източник). Към непълните (или частични) междуезикови съответствия са отнесени тези ФЕ, при които актуалните значения до голяма степен съвпадат, а граматичната структура, лексикалният състав и образността им частично се пресичат и частично се разминават, но все пак съвпаденията доминират пред формалните различия. В случаите, когато в преводния език отсъства фразеологичен еквивалент, преводачът търси фразеологичен аналог със същото преносно значение, но съдържащ друга образност.

При отсъствието на еквиваленти в преводния език преводачите прибегват до използване на нефразеологичен превод, в рамките на който са установени три преводачески техники – **лексикален превод**, **описателен превод** (чрез словосъчетание) и **дословен превод** (калкиране). Направена е оценка на превода на руските ФЕ на български език в случаите, когато не е подбрано най-подходящото преводно съответствие, като за тези случаи авторката предлага по-сполучлив вариант за превод. Този подход също е приносен за превода на фразеологизми като цяло и ще бъде полезен не само в областта на научните изследвания и в рамките на чуждоезиковото обучение, но и в практиката на превода.

Накрая Е. Раденкова анализира контекстите и употребата на руските фразеологизми, съдържащи културно маркиран компонент, като извежда няколко специфични идиоми (ФЕ с литературен произход; ФЕ с фолклорен произход; ФЕ, включващи кулинарна реалия; ФЕ, включващи реалия от традиционния бит, и др.). Предложената от нея типология на културно специфичните фразеологизми може да послужи като база за бъдещи съпоставителни изследвания в областта на фразеологията.

Резултатите от изследването имат научноприложен характер и могат да се използват в преподаването на руски език, в обучението по превод, фразеология и лингвокултурология. Представената монография се отличава с висока научна стойност и изследователска задълбоченост.

Показано е комуникативното значение на фразеологизмите в художествения текст и са посочени редица конкретни проблеми, с които се сблъскват преводачите в стремежа си адекватно да предадат експресивния смисъл на изходния фразеологизъм. Трудът на Елена Раденкова обогатява не само българската русистика, но допринася за развитието на съпоставителното езикознание като цяло и по-конкретно на съпоставителната фразеология.

Радост Железарова*

---

* **Радост Железарова** – доц. д-р, Катедра по славянско езикознание, Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, zelezarova@slav.uni-sofia.bg; <https://orcid.org/0000-0002-7426-0169>.